

УДК 001.891(477)"2014"

Віта Кочупалова,
старший науковий співробітник
відділу наукової
підготовки державних
бібліографічних покажчиків
Книжкової палати України

Олена Ключніченко,
науковий співробітник
відділу наукової
підготовки державних
бібліографічних покажчиків
Книжкової палати України

Розвиток науки в Україні (за матеріалами електронної бази даних "Літопис авторефератів дисертацій" 2014 р.)

У статті на основі аналізу бази даних "Літопис авторефератів дисертацій" 2014 р. за класами та розділами Універсальної десятикової класифікації (УДК), галузями знань, регіонами, науковим ступенем та гендерною приналежністю виявлено основні тенденції та особливості розвитку наукових досліджень в Україні.

Ключові слова: автореферати дисертацій, бібліографічний покажчик, гендерна приналежність, науковий ступінь.

Мета дослідження: виявлення напрямів наукових досліджень в Україні.

Метод дослідження: наукометричний аналіз, бібліометричний аналіз.

Об'єкт дослідження: база даних (БД) державної бібліографії "Літопис авторефератів дисертацій" за 2014 р.

Одним із критеріїв оцінки стану науки в Україні є кількість підготовлених до захисту дисертаційних досліджень, що надходять у Книжкову палату України у формі автореферату дисертацій згідно із Законом України "Про обов'язковий примірник документів" [11].

У діагр. 1 і 2 наведено відсотковий та кількісний розподіл авторефератів дисертацій за класами Універсальної десятикової класифікації (УДК).

0 *Загальний відділ* — 5,55%, або 361 запис (41 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 320 — кандидата наук);

1 *Філософія. Психологія* — 3,44%, або 224 записи (32 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 192 — кандидата наук);

2 *Релігія. Теологія (богослов'я)* — 0,35%, або 23 записи (1 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 22 — кандидата наук) — становить найменшу кількість записів;

3 *Суспільні науки* — 37,9%, або 2466 записів (309 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 2157 — кандидата наук) — у цьому класі відображено найбільшу кількість записів;

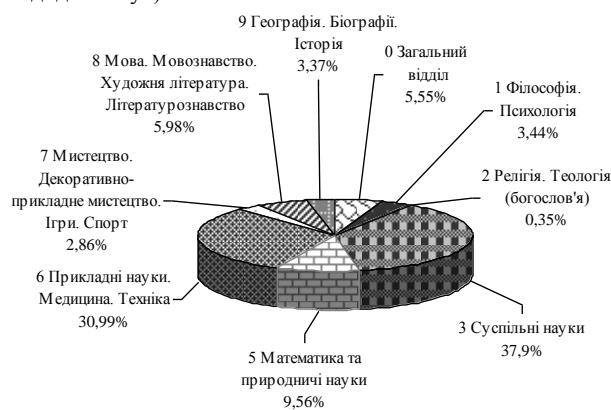
5 *Математика та природничі науки* — 9,56%, або 622 записи (88 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 534 — кандидата наук) — третє місце за загальною кількістю дисертаційних робіт;

6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка* — 30,99%, або 2016 записів (230 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 1786 — кандидата наук) — досить вагома частина загального обсягу досліджуваних документів;

7 *Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт* — 2,86%, або 286 записів (22 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 164 — кандидата наук);

8 *Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство* — 5,98%, або 389 записів (27 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 362 — кандидата наук);

9 *Географія. Біографії. Історія* — 3,37%, або 219 записів (38 на здобуття наукового ступеня доктора наук та 181 — кандидата наук).

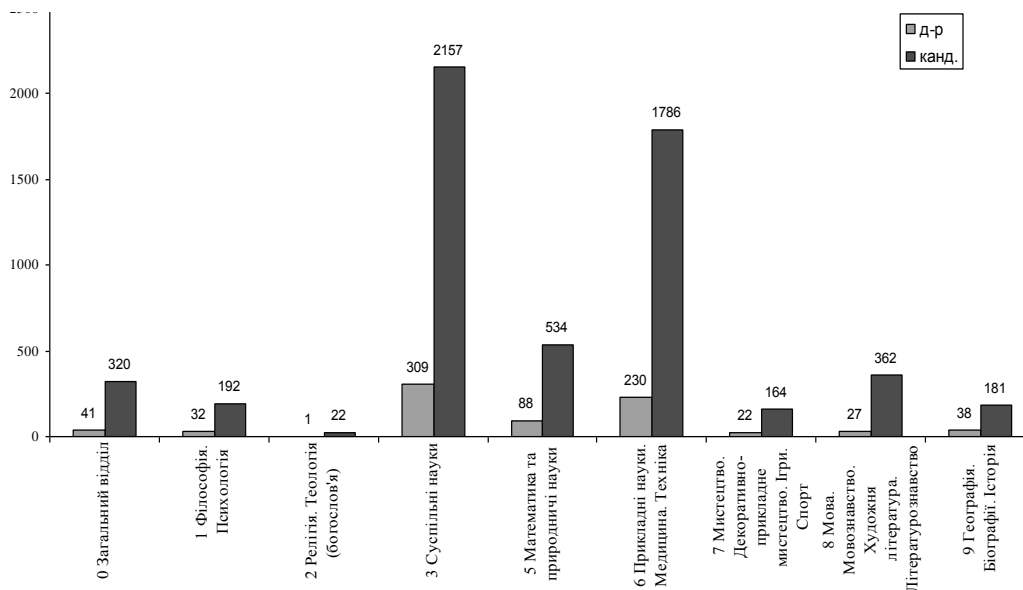

Діагр. 1. Відсотковий розподіл авторефератів дисертацій за класами УДК

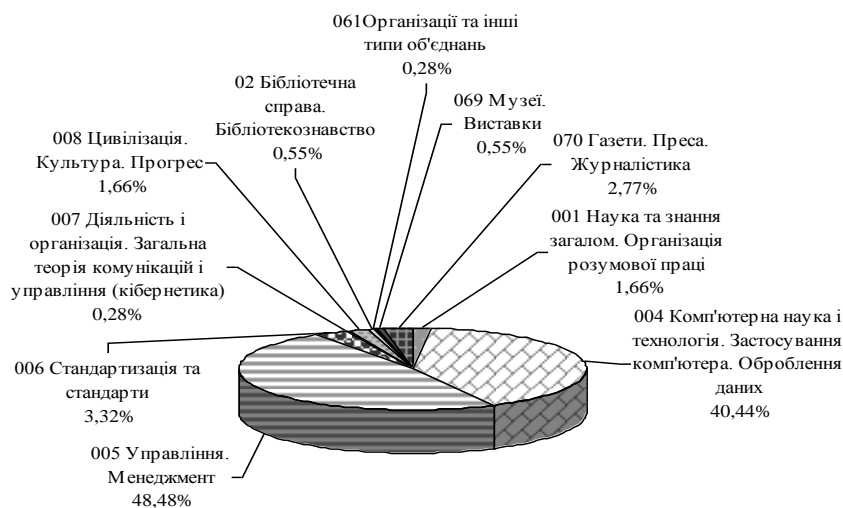
У діагр. 3—11 наведено відсотковий розподіл авторефератів дисертацій за класами та розділами УДК.

Серед загальної кількості бібліографічних записів класу 0 *Загальний відділ* (діагр. 3) майже половину становлять публікації розділу 005 *Управління. Менеджмент* (48,48% загальної кількості записів у класі, або 175 записів). Більш ніж третину наукових робіт зафіксовано у розділі 004 *Комп'ютерна наука і технологія. Застосування комп'ютера. Оброблення даних* (40,44%, або 146 записів). Невеликою кількістю записів представлено автореферати дисертаційних досліджень розділів 006 *Стандартизація та стандарти* (3,32%, або 12 записів), 070 *Газети. Преса. Журналістика* (2,77%, або 10 записів); у розділах 001 *Наука та знання загалом. Організація розумової праці* та 008 *Цивілізація. Культура. Прогрес* зафіксовано однакову кількість дисертаційних робіт — по 6 записів (1,66%).

Найменше записів у розділах 02 *Бібліотечна справа. Бібліотекознавство* та 069 *Музеї. Виставки* — по два записи (0,55%) та по одному запису (0,28%) у розділах 007 *Діяльність і організація. Загальна теорія комунікацій і управління (кібернетика)* і 061 *Організації та інші типи об'єднань*.

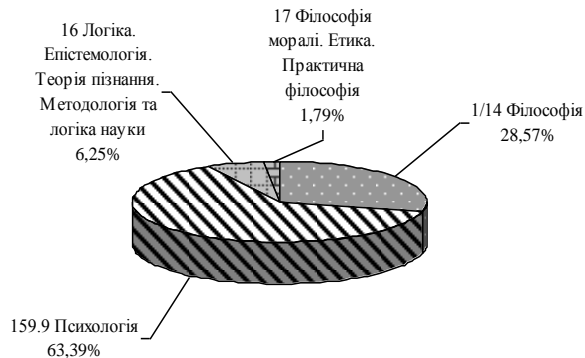

Діагр. 2. Кількісний розподіл авторефератів дисертацій за класами УДК та науковим ступенем

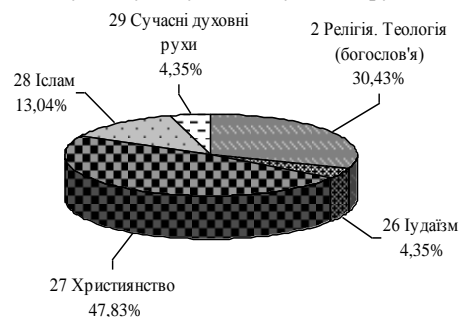
Діагр. 3. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 0 Загальний відділ

Понад половину загальної кількості дисертаційних досліджень класу 1 Філософія. Психологія (діагр. 4) становлять публікації розділу 159.9 Психологія (63,39%, або 142 записи). Другу позицію посідає розділ 1/14 Філософія (28,57%, або 64 записи). Невелику частку складають дослідження розділу 16 Логіка. Епістемологія. Теорія пізнання. Методологія та логіка науки (6,25%, або 14 записів). Найменшу кількість записів зафіксовано у розділі 17 Філософія моралі. Етика. Практична філософія (1,79%, або 4 записи).

Діагр. 4. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 1 Філософія. Психологія

Аналіз загального обсягу публікацій класу 2 Релігія. Теологія (богослов'я) (діагр. 5) виявив, що вагому частину становлять наукові роботи з християнства (47,83%, або 11 записів), трохи меншу — з релігії та богослов'я (30,43%, або 7 записів); незначною кількістю представлено наукові роботи з ісламу (13,04%, або 3 записи) та по одному запису (4,35%) припадає на дослідження з іудаїзму та сучасних духовних рухів.

Діагр. 5. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 2 Релігія. Теологія (богослов'я)

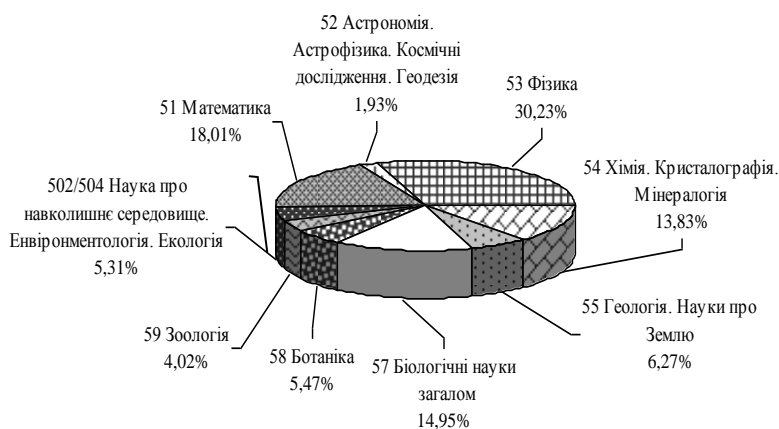
За результатами аналізу авторефератів дисертацій класу 3 Суспільні науки (діагр. 6) встановлено, що позицію лідера займає розділ 33 Економіка. Економічні науки (29,6%,

або 730 записів), друге місце — розділ 34 *Право. Юриспруденція* (28,3%, або 698 записів), третє — розділ 37 *Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля* (27,78%, або 685 записів). Незначною кількістю представлено розділи 35 *Державне адміністративне управління. Військова справа* (6,57%, або 162 записи), 31 *Демографія. Соціологія. Статистика* (3,65%, або 90 записів) та 32 *Політика* (2,8%, або 69 записів). Найменша кількість робіт — у розділах 36 *Забезпечення духовних і матеріальних життєвих потреб* (0,81%, або 20 записів), 39 *Етнографія. Звичаї. Традиції. Спосіб життя. Фольклор* (0,45%, або 11 записів) та один запис (0,04%) — у розділі 30 *Теорія, методологія та методи суспільних наук. Соціографія*.

У ході аналізу бібліографічних записів класу 5 *Математика та природничі науки* (діагр. 7) зафіксовано значну кількість дисертаційних робіт із фізики (30,23%, або 188 записів); другу позицію посідають публікації з математики (18,01%, або 112 записів); майже рівномірно розподілилися автореферати дисертацій з біологічних наук (14,95%, або 93 записи) та хімії (13,83%, або 86 записів). Незначною кількістю представлено роботи з геології (6,27%, або 39 записів), ботаніки (5,47%, або 34 записи), екології (5,31%, або 33 записи) та зоології (4,02%, або 25 записів); найменшою — з астрономії (1,93%, або 12 записів).

Діагр. 6. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 3 Суспільні науки

Діагр. 7. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 5 Математика та природничі науки

Лідуючу позицію за кількістю дисертаційних робіт у класі 6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка* (діагр. 8) займає розділ 61 *Медицинські науки* (39,93%, або 805 записів); друге місце — розділ 62 *Машинобудування. Техніка загалом* (21,63%, або 436 записів); третє та четверте місця відповідно поділили розділи 63 *Сільське господарство. Лісове господарство. Мисливство. Рибне господарство* (15,63%, або 315 записів) та 65 *Організація та управління підприємствами зв'язку, транспорту, торгівлі, поліграфії. Бухгалтерська справа, рахівництво. Зв'язок з громадськістю* (10,91%, або 220 записів). Невелику частку становлять публікації розділів 66 *Хімічна технологія. Хімічна промисловість і споріднені галузі* (6,7%, або 135 записів), 67/68 *Різні галузі промисловості та ремесла. Лежка промисловість загалом* (2,93%, або 59 записів) та 69 *Будівельна промисловість. Будівельні матеріали. Будівельно-монтажні роботи* (1,54%, або 31 запис). Найменшу

кількість зафіксовано у розділах 60 *Біотехнологія* (0,4%, або 8 записів) та 64 *Домоведення. Домашнє господарство. Комунальне господарство. Служба побуту* (0,35%, або 7 записів).

Як свідчать дані класу 7 *Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт* (діагр. 9), понад третину загальної кількості назв припадає на розділи 79 *Видовищні види мистецтва. Розваги. Ігри. Спорт* (37,1%, або 69 записів) та 78 *Музика. Музичні інструменти* (30,65%, або 57 записів). Невелику частину становлять публікації розділів 72 *Архітектура* (12,9%, або 24 записи) та 73/76 *Образотворче мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво* (10,75%, або 20 записів). Значно меншу кількість робіт зафіксовано у розділах 7.0 *Теорія та філософія мистецтва* (4,84%, або 9 записів) та 71 *Планування у межах адміністративно-територіальних одиниць* (3,76%, або 7 записів).

Діагр. 8. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка

Діагр. 9. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт

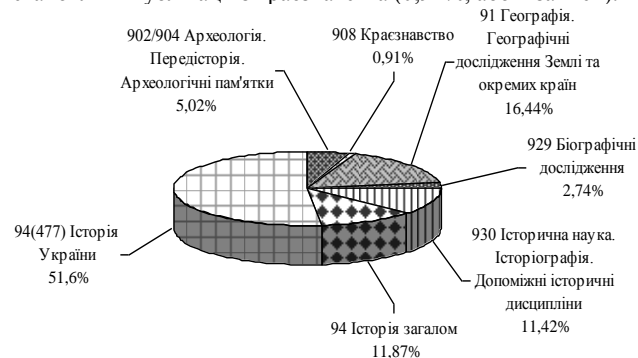
Аналіз бібліографічних записів класу 8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство (діагр. 10) засвідчив, що понад половину усіх публікацій припадає на розділ 81 Лінгвістика. Мовознавство. Мови (64,01%, або 249 записів). Більш як третину робіт зафіксовано у розділі 82 Художня література. Літературознавство (35,99%, або 140 записів).

Діагр. 10. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство

Серед загального масиву авторефератів дисертацій класу 9 Географія. Біографія. Історія (діагр. 11) лідирує розділ 94 (477) Історія України (51,6%, або 113 записів). Другу позицію посідає розділ 91 Географія. Географічні дослідження Землі та окремих країн (16,44%, або 36 записів). Майже однакову кількість наукових робіт зафіксовано у розділах 94 Історія загалом (11,87%, або 26 записів) та 930 Історична наука. Історіографія. Допоміжні історичні дисципліни (11,42%, або 25 записів). Незначною кількістю

представлено розділи 902/904 Археологія. Передісторія. Археологічні пам'ятки (5,02%, або 11 записів) та 929 Біографічні дослідження (2,74%, або 6 записів); найменшу частку становлять публікації з краєзнавства (0,91%, або 2 записи).

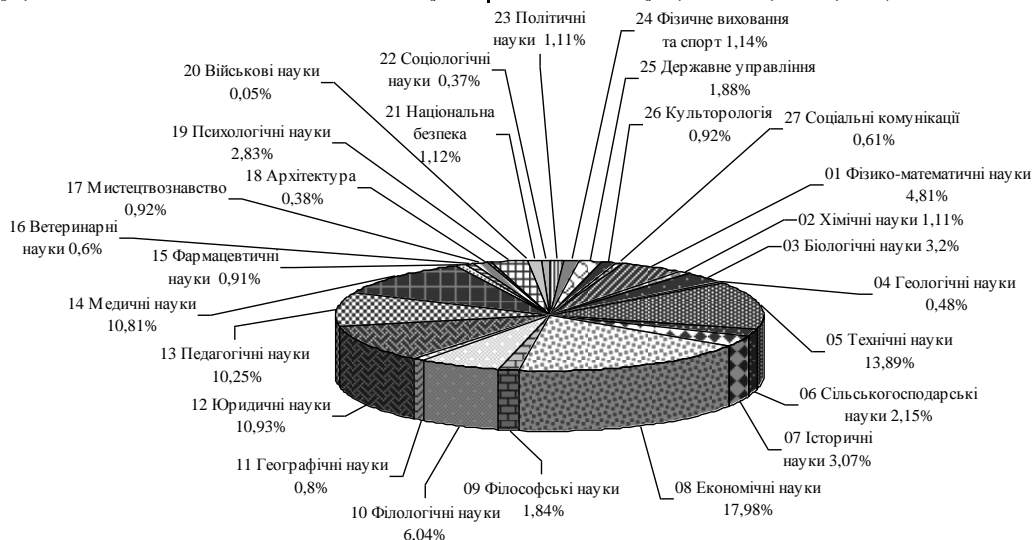

Діагр. 11. Розподіл авторефератів дисертацій за розділами УДК класу 9 Географія. Біографія. Історія

Дані діагр. 12 ілюструють відсотковий розподіл авторефератів дисертацій за галузями наук, згідно з переліком спеціальностей ВАК, за якими проводиться захист дисертацій. Лідируючі позиції займають наукові дослідження з економічних (1170 записів, або 17,98%), технічних (904 записи, або 13,89%), юридичних (711 записів, або 10,93%), медичних (703 записи, або 10,81%) та педагогічних наук (667 записів, або 10,25%). Їхня частка становить 63,86% загальної кількості. І лише четверту частину (25,82%) складають дисертаційні роботи з філологічних (393 записи, або 6,04%), фізико-математичних (313 записів, або 4,81%), біологічних (208 записів, або 3,2%), історичних (200 записів,

або 3,07%), психологічних (184 записи, або 2,83%), сільськогосподарських наук (140 записів, або 2,15%), з державного управління (122 записи, або 1,88%) та філософських наук (120 записів, або 1,84%). Невелика частина дисертацій — з фізичного виховання та спорту (74 записи, або 1,14%), національної безпеки (73 записи, або 1,12%); однакова кількість (по 72 записи, або 1,11%) — з хімічних та політичних наук, а також з мистецтвознавства та куль-

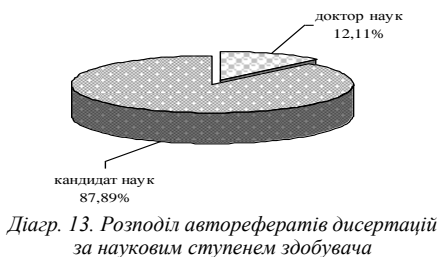
турології (по 60 записів, або 0,92%). Порівняно мало авторефератів дисертацій з фармацевтичних (59 записів, або 0,91%) та географічних наук (52 записи, або 0,8%), соціальних комунікацій (40 записів, або 0,61%), ветеринарних (39 записів, або 0,6%) та геологічних наук (31 запис, або 0,48%), архітектури (25 записів, або 0,38%), соціологічних наук (24 записи, або 0,37%), найменше наукових робіт з військових наук (3 записи, або 0,05%).

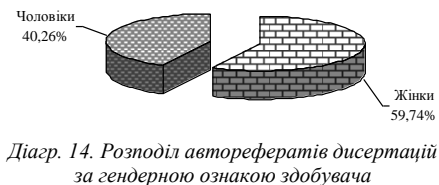
Діагр. 12. Розподіл авторефератів дисертацій за галузями наук

У діагр. 13—16 представлено відсотковий розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем та гендерною ознакою здобувача.

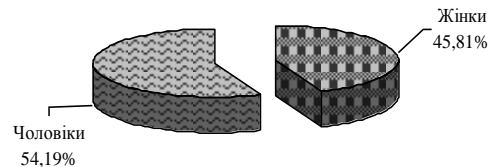
У ході аналізу бази даних (6506 записів) визначено загальну кількість здобувачів наукового ступеня доктора наук (жінок та чоловіків), що становить 788 записів, або 12,11%, та, відповідно, кандидата наук — 5718 записів, або 87,89%. Серед здобувачів наукового ступеня — 3887 жінок, або 59,74% загальної кількості (361, або 45,81%, — доктора наук та 3526, або 61,66%, — кандидата наук); чоловіків — 2619, або 40,26% загальної кількості (427, або 54,19%, здобувачів наукового ступеня доктора наук та 2192, або 38,34%, — кандидата наук).

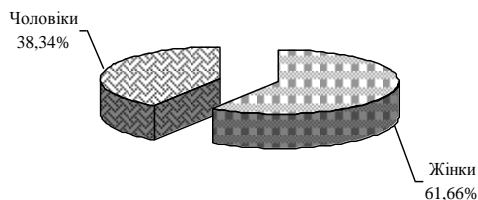
Діагр. 13. Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем здобувача

Діагр. 14. Розподіл авторефератів дисертацій за гендерною ознакою здобувача

Діагр. 15. Розподіл авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук за гендерною ознакою здобувача

Діагр. 16. Розподіл авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук за гендерною ознакою здобувача

Як свідчать дані, наведені у діагр. 17, Київ лідирує за кількістю наукових робіт, захищених на ступіні доктора та кандидата наук (2685 записів, або 41,27% загального обсягу). За результатами аналізу також провідні місця посідають п'ять областей: Харківська (890 записів, або 13,68%), Львівська (478 записів, або 7,35%), Одеська (355 записів, або 5,46%), Дніпропетровська (262 записи, або 4,03%) та Донецька (256 записів, або 3,93%). Другу позицію утримують Запорізька (174 записи, або 2,67%), Луганська (150 записів, або 2,31%) та Черкаська (146 записів, або 2,24%) області. Найменшу кількість дисертаційних досліджень зафіксовано у Чернігівській області та місті Севастополі (по 23 записи, або 0,35%).

На підставі аналізу класу 0 *Загальний відділ* з'ясовано, що найбільше дисертаційних робіт захищено у місті Києві (15 докторських та 102 кандидатських), друге місце посідає Харківська область (6 докторських та 52 кандидатських), третє — Луганська (5 докторських та 10 кандидатських), четверте — Донецька (4 докторські та 23 кандидатські), п'яте — Одеська (4 докторські та 20 кандидатських). Інші регіони представлено меншою кількістю публікацій.

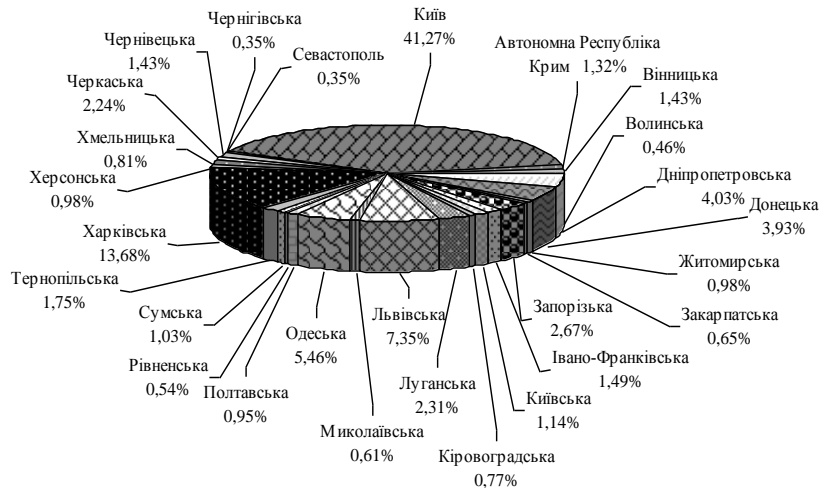
Згідно з даними класу 1 *Філософія. Психологія* понад половину всіх наукових робіт підготували столичні дослідники (23 докторські та 110 кандидатських), невелика кількість припадає на Харківську (4 докторські та 23 кандидатські), Одеську (1 докторська та 12 кандидатських), Луганську (1 докторська та 9 кандидатських) та Рівненську області (10 кандидатських). Досліджень із цієї тематики не

зафіксовано у Вінницькій, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях, а також Автономній Республіці Крим та місті Севастополь.

Серед авторефератів дисертацій класу 2 *Релігія. Теологія (богослов'я)* найвищі показники має Київ (1 докторська та 13 кандидатських), по 5 кандидатських робіт підготовлено у Рівненській області, по 2 кандидатські — у Житомирській та Львівській областях. В інших регіонах з цієї тематики не зареєстровано жодної наукової роботи.

Безсумнівне лідерство у класі 3 *Суспільні науки* утримують столичні науковці (168 докторських та 923 канди-

датські). Друге місце посідають здобувачі з Харківської області — 22 докторські та 196 кандидатських; третє — зі Львівської (5 докторських та 148 кандидатських), четверте — із Донецької (21 докторська та 116 кандидатських) та Одеської областей (14 докторських та 113 кандидатських); п'яте місце поділили Черкаська (12 докторських та 94 кандидатські), Луганська (12 докторських та 65 кандидатських) та Запорізька області (11 докторських та 64 кандидатські). Невелику кількість наукових публікацій зафіксовано у решті областей: по 6 докторських робіт — у Житомирській, Миколаївській та Тернопільській; не захищено жодної докторської дисертації з цієї тематики у Закарпатській, Івано-Франківській та Кіровоградській областях.

Діагр. 17. Розподіл авторефератів дисертацій за територіальною ознакою

За результатами аналізу авторефератів дисертацій класу 5 *Математика та природничі науки* більш як половину усіх робіт підготовлено у місті Києві (51 докторська та 268 кандидатських). Вагома частина досліджень припадає на Харківську (14 докторських та 55 кандидатських), Львівську (5 докторських та 42 кандидатські), Одеську (3 докторські та 31 кандидатська) та Дніпропетровську області (3 докторські та 25 кандидатських), а також місто Севастополь (2 докторські та 18 кандидатських). Не представлено докторські дисертації цієї тематики у таких областях: Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька та Черкаська. Не зареєстровано жодного дисертаційного дослідження цього класу у Волинській, Кіровоградській, Херсонській та Чернігівській областях.

Майже третину бібліографічних записів класу 6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка* становлять роботи, які підготували столичні науковці (86 докторських та 612 кандидатських). Значна частина наукових публікацій належить здобувачам із Харківської (57 докторських та 371 кандидатська), Львівської (14 докторських та 146 кандидатських), Дніпропетровської (11 докторських та 108 кандидатських) та Одеської областей (11 докторських та 101 кандидатська). В інших регіонах зафіксовано незначну кількість кандидатських дисертацій. За цією тематикою не було захищено жодної докторської дисертації у Волинській, Житомирській, Закарпатській, Кіровоградській, Миколаївській, Рівненській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській областях та місті Севастополь.

Як свідчать дані класу 7 *Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Фотографія. Музика. Театр. Ігри. Спорт* переважають дисертаційні роботи, підготовлені у місті Києві (16 докторських та 56 кандидатських) та Львівській області (6 докторських та 24 кандидатських). В інших

областях зафіксовано тільки кандидатські дисертації: Харківській — 45 робіт, Дніпропетровській — 13, Одеській — 10, Івано-Франківській та Полтавській — по 5 робіт, Донецькій — 4 та по 1 кандидатській у Луганській області та в Автономній Республіці Крим. У решті областей наукових робіт із цього напрямку не зареєстровано.

З аналізу даних класу 8 *Мовознавство. Лінгвістика. Мови. Художня література. Літературознавство* виявлено, що найбільше дисертаційних робіт зафіксовано у столиці (21 докторська та 134 кандидатські). Однакову кількість — по 30 кандидатських робіт — підготували науковці Запорізької та Харківської областей; незначною кількістю дисертацій представлено Автономну Республіку Крим (4 докторських та 21 кандидатська), Одеську (1 докторська та 23 кандидатські) та Львівську (1 докторська та 19 кандидатських) області. Лише кандидатські роботи захищено у таких областях: Донецькій — 24, Дніпропетровській — 18, Херсонській — 15, Чернівецькій — 13, Івано-Франківській — 11, Луганській — 9, Волинській — 7, у Миколаївській і Черкаській — по 3 роботи та 2 роботи у Тернопільській. В інших регіонах дисертаційних робіт з цієї тематики немає.

У класі 9 *Географія. Біографії. Історія* за кількістю підготовлених до захисту дисертацій науковці міста Києва зберігають лідерство (16 докторських та 70 кандидатських), що становить третину публікацій цієї тематики. Другу та третю позицію посідають науковці зі Львівської (11 докторських та 16 кандидатських), Харківської (1 докторська та 14 кандидатських) та Київської областей (1 докторська та 13 кандидатських). Незначна кількість дисертаційних досліджень у Черкаській — 15 кандидатських, Одеській (2 докторські та 9 кандидатських), Дніпропетровській (4 докторських, 4 кандидатських), Донецькій (1 докторська та 6 кандидатських), Чернівецькій (2 докторських та 4 кандидат-

ських). Тільки кандидатські дисертаційні дослідження зафіксовано у таких областях: Миколаївській — 6, Запорізькій — 5, Івано-Франківській — 4, Волинській, Хмельницькій та Чернігівській — по 3 роботи, в Автономній Республіці Крим та Тернопільській області — по 2, у Закарпатській і Рівненській — по 1 запису. У решті областей наукових робіт не зафіксовано.

Інформацію, вміщену у табл. 1, розподілено за науковим ступенем, гендерною ознакою здобувача та територіальною ознакою. Серед здобувачів наукового ступеня доктора наук найбільша частка жінок-дослідників — у Полтавській (80% загальної чисельності в області); понад половину — у Житомирській та Луганській (по 66,67%), Київській (63,64%), Черкаській (61,54%), Запорізькій (60%), Донецькій (57,58%), Вінницькій (54,55%) областях; майже

половина у м. Києві (50,13%); порівну (по 50%) у Сумській, Чернівецькій областях та місті Севастополі. Жінок-здобувачів ступеня доктора наук не зареєстровано у таких областях: Волинській, Закарпатській, Кіровоградській, Рівненській, Херсонській, Хмельницькій та Чернігівській.

Серед здобувачів на ступінь кандидата наук найвищу частку жінок-учених виявлено у Полтавській області (84,85%); понад три чверті — у місті Севастополі (80,95%), Житомирській області (79,31%), Автономній Республіці Крим (78,08%), у Херсонській (75%), Луганській (72,22%), Кіровоградській (72%), Чернівецькій (71,26%), Тернопільській (70,19%) областях; понад половину — в переважній кількості областей: Одеській (66,46%), Волинській (65,52%), Київській (65,08%) та інших регіонах. Найменший процент зафіксовано в Івано-Франківській області (51,69%).

Таблиця 1

Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем, гендерною ознакою здобувача та територіальною ознакою

Регіони	Науковці				Науковий ступінь							
	всього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності в регіоні	% заг. чисельності жінок	доктора наук				кандидата наук			
					всього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності в регіоні	% заг. чисельності жінок	всього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності в регіоні	% заг. чисельності жінок
Автономна Республіка Крим	86	62	72,09	1,6	13	5	38,46	1,39	73	57	78,08	1,62
Вінницька	93	51	54,84	1,31	11	6	54,55	1,66	82	45	54,88	1,28
Волинська	30	19	63,33	0,49	1	—	—	—	29	19	65,52	0,54
Дніпропетровська	262	137	52,29	3,52	22	6	27,27	1,66	240	131	54,58	3,72
Донецька	256	162	63,28	4,17	33	19	57,58	5,26	223	143	64,13	4,06
Житомирська	64	50	78,13	1,29	6	4	66,67	1,11	58	46	79,31	1,3
Закарпатська	42	23	54,76	0,59	1	—	—	—	41	23	56,1	0,65
Запорізька	174	98	56,32	2,52	20	12	60	3,32	154	86	55,84	2,44
Івано-Франківська	97	48	49,48	1,23	8	2	25	0,55	89	46	51,69	1,3
Київська	74	48	64,86	1,23	11	7	63,64	1,94	63	41	65,08	1,16
Кіровоградська	50	36	72	0,93	—	—	—	—	50	36	72	1,02
Луганська	150	107	71,33	2,75	24	16	66,67	4,43	126	91	72,22	2,58
Львівська	478	261	54,6	6,71	46	14	30,43	3,88	432	247	57,18	7,01
Миколаївська	40	22	55	0,57	7	3	42,86	0,83	33	19	57,58	0,54
Одеська	355	227	63,94	5,84	36	15	41,67	4,16	319	212	66,46	6,01
Полтавська	62	32	51,61	0,82	5	4	80	1,11	33	28	84,85	0,79
Рівненська	35	20	57,14	0,51	2	1	—	0,28	33	19	57,58	0,54
Сумська	67	40	59,7	1,03	4	2	50	0,55	63	38	60,32	1,08
Тернопільська	114	77	67,54	1,98	10	4	40	1,11	104	73	70,19	2,07
Харківська	890	498	55,96	12,81	104	29	27,88	8,03	786	469	59,67	13,3
Херсонська	64	45	70,31	1,16	4	—	—	—	60	45	75	1,28
Хмельницька	53	33	62,26	0,85	1	—	—	—	52	33	63,46	0,94
Черкаська	146	92	63,01	2,37	13	8	61,54	2,22	133	84	63,16	2,38
Чернівецька	93	65	69,89	1,67	6	3	50	0,83	87	62	71,26	1,76
Чернігівська	23	15	65,22	0,39	1	1	—	0,28	22	14	63,64	0,4
м. Київ	2 685	1 601	59,63	41,19	397	199	50,13	55,12	2 288	1 402	61,28	39,76
м. Севастополь	23	18	78,26	0,46	2	1	50	0,28	21	17	80,95	0,48
Всього	6 506	3 887		100	788	361		100	5 718	3 526		100

Бібліометричний аналіз авторефератів дисертацій, наведених у табл. 2, засвідчив, що найбільше жінок-здобувачів наукового ступеня доктора наук зареєстровано у класах 8 *Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство* (85,19% загальної кількості у класі); дві третини — у класі 1 *Філософія. Психологія* (65,63%); понад половину — у класі 3 *Суспільні науки* (57,61%), вагому частину — у класах 7 *Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Гри. Спорт* (45,45%) та 0 *Загальний відділ* (43,9%); більш як

третину — у класі 9 *Географія. Біографія. Історія* (39,47%); майже третину — у класі 6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка* (32,17%), четверта частина належить класу 5 *Математика та природничі науки* (25%); взагалі немає — у класі 2 *Релігія. Теологія (богослов'я)*.

Більшість дисертаційних робіт жінок-здобувачів наукового ступеня кандидата наук зосереджено у класі 8 *Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство* (86,46%); майже три чверті — у класах 1 *Філософія.*

Психологія (69,79%) та 3 Суспільні науки (68,75%); понад половину — у класах 7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт (62,2%), 0 Загальний відділ (59,69%), 9 Географія. Біографії. Історія (59,12%), 5 Математика та природничі науки (51,69%) та 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (50,95%), а найменший відсоток припадає на клас 2 Релігія. Теологія (богослов'я) (45,45%).

Висновки. На підставі аналізу кількісних показників авторефератів дисертацій у БД "Літопис авторефератів дисертацій" за 2014 р. доведено:

1. Найбільше авторефератів дисертацій зафіксовано у класах 3 Суспільні науки (37,9%, або 2466 записів), 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (30,99%, або 2016 записів) та 5 Математика та природничі науки (9,56%, або 622 записи), а найменше — у класі 2 Релігія. Теологія (богослов'я) (0,35%, або 23 записи).

2. Переважна кількість дисертаційних робіт за галузями наук, згідно з переліком спеціальностей ВАК, здійснюється з економічних, технічних, юридичних, медич-

них, педагогічних, філологічних, фізико-математичних, біологічних, історичних, психологічних, сільськогосподарських, філософських наук та державного управління. Вагомою є частина авторефератів дисертацій з фізичного виховання та спорту, національної безпеки, хімічних та політичних наук, найменше робіт захищено з військових наук (лише 3).

3. Аналіз авторефератів дисертацій за науковим ступенем та гендерною ознакою довів, що частка жінок, які займаються науковою роботою, становить 59,74%, або 3887 осіб, із них є здобувачами наукового ступеня доктора — 45,81%, або 361 особа, та кандидата наук — 61,66%, або 3526 осіб. За числом робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук жінки лідирують порівняно з чоловіками більш як на 1,5%.

4. Найбільшу кількість наукових робіт захищено у м. Києві, Харківській, Львівській, Одеській, Дніпропетровській та Донецькій областях, а найменшу — в Чернігівській області та м. Севастополі.

Таблиця 2

Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем, гендерною ознакою здобувача та класами УДК

Основні класи УДК	Науковці				Науковий ступінь							
	всього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності у класі УДК	% заг. чисельності жінок	доктора наук				кандидата наук			
					всього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності у класі УДК	% заг. чисельності жінок	всього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності у класі УДК	% заг. чисельності жінок
0 Загальний відділ	361	209	57,89	5,38	41	18	43,9	4,99	320	191	59,69	5,42
1 Філософія. Психологія	224	155	69,2	3,99	32	21	65,63	5,82	192	134	69,79	3,8
2 Релігія. Теологія (богослов'я)	23	10	43,48	0,26	1	—	—	—	22	10	45,45	0,28
3 Суспільні науки	2 466	1 661	67,36	42,73	309	178	57,61	49,31	2 157	1 483	68,75	42,06
5 Математика та природничі науки	622	298	47,91	7,67	88	22	25	6,09	534	276	51,69	7,83
6 Прикладні науки. Медицина. Техніка	2 016	984	48,81	25,32	230	74	32,17	20,5	1 786	910	50,95	25,81
7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт	186	112	60,22	2,88	22	10	45,45	2,77	164	102	62,2	2,89
8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство	389	336	86,38	8,64	27	23	85,19	6,37	362	313	86,46	8,88
9 Географія. Біографії. Історія	219	122	55,71	3,14	38	15	39,47	4,16	181	107	59,12	3,03
Всього	6 506	3 887		100	788	361		100	5 718	3 526		100

Список використаної літератури

1. *Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила* : ГОСТ 7.12—93. — [Взамен ГОСТ 7.12—77 ; введ. 1995—07—01]. — Москва : Госстандарт России, 1995. — 17 с. — (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
2. *Библиографичний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання* (ГОСТ 7.1—2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. — Чинний від 2007—07—01. — Київ : Держспоживстандарт України, 2007. — 47 с. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
3. *Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами* : ДСТУ 7093:2009. — Чинний від 2010—04—01. — Київ : Держспоживстандарт України, 2009. — 83 с. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
4. *Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила* (ISO 4:1984,

- NEQ; ISO 832:1994, NEQ) : ДСТУ 3582:2013. — [На заміну ДСТУ 3582-97 : чинний від 2014—01—01]. — Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. — III, 15 с., вклоч. обкл. : табл., 29 см. — (Інформація та документація).
5. *Видання. Основні види. Терміни та визначення* : ДСТУ 3017—95. — Чинний від 1996—01—01. — Київ : Держстандарт України, 1995. — 45 с. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
6. *Издания. Государственные библиографические указатели. Общие требования* : ГОСТ 7.61—90. — Дата введения 01.01.91. — Москва : Изд-во стандартов, 1990. — 13 с. — (Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу).
7. *Коржановська Т.* Розвиток науки в Україні (за матеріалами державного бібліографічного покажчика "Літопис авторефератів дисертацій") / Тетяна Коржановська // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 1. — С. 12—19.
8. *Коржановська Т.* Розвиток науки в Україні (за матеріалами державного бібліографічного покажчика "Літопис авто-

- рефератів дисертацій" / Тетяна Коржановська // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 2. — С. 10—14.
9. *Літопис авторефератів дисертацій* : держ. бібліогр. покажч. України / Книжкова палата України імені Івана Федорова. — Київ, 2014. — № 1. — (Національна бібліографія України).
 10. *Методичні рекомендації щодо визначення класифікаційних індексів УДК для авторефератів дисертацій / матеріали підгот. Кн. палатою України // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 11. — С. 21—22; № 12. — С. 16—17.*
 11. *Про обов'язковий примірник документів* : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 595-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 22/23. — Ст. 199.
 12. *Розташування бібліографічних записів у бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десяткової класифікації : таблиці класифікації / Кн. палата України ; [підгот. О. Устінківа]. — Київ : [б. в.], 2013. — 29 с.*

В статье на основе анализа базы данных "Летопись авторефератов диссертаций" 2014 г. по классам и разделам Универсальной десятичной классификации (УДК), отраслям знаний, регионами, научной степени и гендерной принадлежности выявлены основные тенденции и особенности развития научных исследований в Украине.

Tendencies of progression in scientific researches in Ukraine are presented in this article, based on analysis of data base "Chronicle of dissertation synopses" 2014 by different merits: classes and sections of Universal Decimal Classification (UDC), educational branches, regions, degrees and gender.

Надійшла до редакції 5 листопада 2015 року

УДК 002.2-053.2:311.21](477)"1991/2014"

Оксана Петренко,
старший науковий співробітник
відділу державної стандартизації
Книжкової палати України

Статистика друку сучасної дитячої книги в Україні

Узагальнено статистичні відомості про випуск дитячих книг з 1991 по 2014 рр.; опубліковано звітні відомості за період 1991—1996 рр.; виявлено тенденції надходжень обов'язкових примірників з 1997 по 2014 рр.; деталізовано відомості про випуск книг за тематичною, цільовою та мовною приналежностями.

Ключові слова: обов'язковий примірник, друковані дитячі книги, статистичний облік.

З моменту проголошення незалежності України дитяча друкована книга зазнала суттєвих змін, зокрема це стосується і параметрів її статистичного обліку: кількості назв, обсягу тиражів, тематичних розділів, мовної приналежності та вікової диференціації асортименту. Українські науковці неодноразово аналізували статистику друку сучасних дитячих видань, досліджували тенденції їх випуску, опікувалися проблемами повноти та якісних параметрів дитячого книговидання. Проте достеменно відомо, що досі повністю не узагальнено та не опубліковано акумульовані Книжковою палатою України відомості про специфіку реєстрації та обліку об'єктів сучасної державної статистики друку дитячих книг.

Так, Н. Вернигора самостійно здійснила підрахунки статистичних кількісних характеристик (кількість назв, обсяг тиражів) книжкових видань для дітей, зокрема для різних вікових груп, у різні періоди становлення і розвитку книговидання для дітей [1]. Науковець зосередила значну увагу на типології, проблематиці та жанрових особливостях книговидання для дітей. Авторка деталізувала за періодами добір критеріїв типологічного поділу і тематичну характеристику книжкових видань для дітей, а також дослідила проблеми кількості та якості книговидавничої продукції для сучасної дитини і чинники, що впливали на ці показники.

Проблеми об'єктивності й повноти сучасної державної статистики друку (з 1990 до 2004 рр.) проаналізувала у дисертаційній роботі І. Копистинська [2]. Вона вперше детально дослідила архівні матеріали Книжкової палати та зауважила про приблизність і неповноту сучасної статистики друку, на основі чого визначила головні проблеми україн-

ського книговидання. Результати її аналізу характеризують і проблеми статистичного обліку дитячих видань.

Аналітичному огляду сучасного стану дитячого книговидання в Україні присвячено один із параграфів навчального посібника для студентів ВНЗ Е. Огар [3]. Згодом авторкою проведено повне дослідження структури репертуару української дитячої книги 1991—2009 рр., що знайшло відображення на сторінках докторської дисертації та наукової монографії [4; 5]. Зокрема, в останній визначила тенденції репертуару дитячої книги за соціально-функціональним призначенням (художньої та пізнавальної книг), здійснила деталізацію репертуару художніх і пізнавальних видань з виокремленням жанрів і тематичних розділів ("казки", "практично-розвивальні видання", "довідкові видання") та дослідила репертуар художніх і пізнавальних книг за мовною ознакою.

Найбільш повно висвітлено особливості жанрової, вікової та мовної структур потоку художньої літератури для дітей (з 2005 по 2010 р.) у дослідженнях О. Литвиненко [6; 7; 8]. Науковець дійшла висновку, що для оптимального задоволення потреб дітей у різноманітній і різножанровій книжковій продукції показники дитячого книговидання мають бути наближені до рівня тиражів 1990—1991 років. Окрім того, автор представила у вигляді діаграм відсоткове співвідношення видання оригінальної та перекладної художньої літератури з аналізом жанрової структури цих потоків, визначила особливості вікової структури зазначеного масиву видань, а також дослідила кількісні показники науково-популярних і довідкових дитячих видань в Україні,